

gäldenären hört, till försäljning under hand bifall lemna; lag samma vare i afseende å ett eller annat stycke af annan lösegendom».

Stockholm den 9 Maj 1867.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

N:o 80.

Ank. till Riksd. Kansli d. 9 Maj 1867, kl. 7 e m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Konsistoriernas rätt att missivera obefordrade prester och af den s. k. jus indigenatus.

Herr *J. F. Fredricson* har i en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 182), som är alldeles lika lydande med en vid sistlidne riksdag till Bonde-Ståndet inlemnad, framlagt det förslag, att presterskapets indigenatsrätt och konsistoriernas missiveringsrätt måtte upphävas, såsom skäl hvarför angifvits, hufvudsakligen det tvånget att i afseende på befordran hålla sig inom det stift, der man blifvit född, och skyldigheten derjemte att på konsistorii missiv flytta från det ena stället till det andra, utan att ega säkerhet att någonstädes erhålla ett stadigt hemvist, afskräckte mången från att beträda den presterliga banan och således i väsendtlig mån bidroge att öka den betänkliga prestbristen.

Utskottet, som inhemtat att berörda förslag vid sistlidne riksdag, i enlighet med Sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottets Utlåtande, af Rikets Ständer blef afslaget, delar den af nämnda Utskott uttalade mening, att konsistoriernas missiveringsrätt under nuvarande förhållanden är i viss mån nödvändig, enär förutan densamma själavården svårligen skulle kunna i de särskilda församlingarne handhafvas, eller det ens bleve möjligt att i behörig ordning uppehålla gudstjensterna. Det är nemligen påtagligt att vid förekommande sjukdomsfall eller andra likartade hinder för den ordinarie presten, ingen säkerhet att icke embetet allt som oftast finge ligga nere vore för handen, derest icke konsistorium egde magt att förordna en obefor-

drad prestman, äfven utan hans eget medgifvande, att tjensten upprätthålla; och för dylika fall finnas äfven för andra embetsmannaklasser liknande stadganden. Af sådan anledning finner Utskottet sig föranlåtet hemställa

att Herr Fredricsons motion, såvidt den rörer konsistoriernas missiveringsrätt, måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Hvad åter angår den s. k. indigenatsrätten, hvars egentliga stöd af gällande lag Utskottet icke kunnat finna annorstädes än i 21 § af presterskapets privilegier den 16 Oktober 1723, som stadgar: »ej — — — må någon i det ena stiftet tränga de dersammastädes ordinerade prester, i högre eller mindre grad, inpå ett annat stift der de hvarken äro födde eller ordinerade, utan till bättre skiljsmessa och riktighet skola stiftets barn helst och framför andra, hvar efter lärdom, merit och lefverne, blifva försörjde. Dock att ej någon annan välförtjent och väl meriterad, fastän ej i stiftet född eller ordinerad, alldeles uteslutes eftersom WI OSS och dem som jus patronatus ega, såväl som församlingarne all rätt och frihet i det målet vele hafva förbehållen;» så synas Utskottet de för denna undantagsordnings bibehållande anförda skäl icke fullt tillfredsställande. Man tyckes att döma af ifrågavarande förhandlingar i ämnet vid riksdagarne, hufvudsakligen hafva fäst sig dervid, att derest presten hade sig öppet lemnadt att söka anställning hvarhelst han för godt funne, så skulle somliga stift, främst de i hvilka pastoraterna vore mindre begärliga, komma att sakna nödigt antal prester, under det andra finge deraf öfverflöd, hvarigenom konsistorierna, som hade å ena sidan skyldighet att genast efter skedd ordination bereda den ordinerade tienstgöring inom stiftet och å andra sidan pligt att, såsom det i Kongl. Brevet den 24 Augusti 1786 heter, »noga tillse och allvarsam hand deröfver hålla att icke flera prester vigas än som nödortfelig behövas, samt att de redan vigde prester, hvilka ej innehafva ordentliga eller på stat uppförda sysslor, genast efter behof måga fördelas mellan församlingarne, så att desse under hvarjehanda sken icke kunna förnöta sin tid i lättja eller med sådana göromål, hvilka ej egentligen höra till prestebetets utöfning» urständsattes att fullgöra dessa föreskrifter i enlighet med deras anda och viktiga syftemål; hvarjemte befarats att icke allenast befordringsärendena skulle intrasslas och tillsättning af embetena, som redan förut går nog långsamt, fördröjas, derest inom ett stift lediga embeten finge sökas af sådana, som aldrig derstädes tienstgjort, utan äfven möjligheten för konsistorierna att bedöma de för dem alldeles obekanta sökandes förtjenster och företräden, som dock vid förslags upprättande borde göra sig gällande, nästan omintetgjordes, isynnerhet som ett från det ena

konsistorium afgifvet betyg icke alltid motsvarade hvad af det andra äskades för ett lika betygs erhållande.

Oaktadt förhållandet med den s. k. jus indigenatus i befordringslagarne för kyrkans tjenare införer en begränsning, som icke har någon motsvarighet inom öfriga embetsmannacorpser och af sig sjelf väcker tvifvel om dess fulla öfverensstämmelse med rättvisans fordringar, är det dock icke rättigheten för en hvar medborgare att söka sin verksamhet, hvarhelst inom riket honom synes fördelaktigast, som Utskottet i förevarande fråga tillmäter afgörande vikt: ty det kan icke förbises, att det i främsta rummet är det allmännas, församlingens bästa som måste vara utgångspunkten. Men den stridiga frågan vänder sig just derom, huruvida de medel till befämjande af det allmännas fördel, som man velat finna uti ifrågavarande bestämmelser, verkligen äro lämpliga. Hvad det förstnämnda af ofvan derför angifna skäl beträffar, vill det för Utskottet synas, att ingalunda den omständighet, att presterne i allmänhet icke ega att söka ordination eller befordran annorstädes än inom det stift, der de äro födde, kan på något sätt bidraga till att om nödigt antal prester försäkra de stift, der prestgälden i anseende till lönevilkor och andra omständigheter äro minst begärliga, och der också prestbristen mest framträd; likasom å andra sidan icke gerna bör befaras, att, derest föreskriften, att konsistorierna skola hålla hand deröfver, att icke flera prester vigas, än som nödtorfteligen behövas, kvarstode, hvarken öfverflöd af prester skulle i något stift uppstå eller det blifva möjligt för dem, som vunnit ordination, att förnöta sin tid i lättja eller med göromål, som ej tillhörde deras embete. Och då det ligger i sakens natur, att en sådan lokal begränsning som den ifrågavarande, i afseende på rättigheten att vinna anställning och befordran, skall göra den presterliga embetsmannabanan mindre eftersträfvansvärd än de öfriga inom samhället, på hvilka icke något dylikt ifrågakommer, synes en enkel följd af denna begränsnings upphäfvande böra blifva, att flere skola egna sig åt denna bana och prestbristen följaktligen aftaga i den mån densamma varit häraf beroende. Vidkommande åter det inkast, att befordringsärendena skulle intrasslas och embetenas tillsättande fördröjas, torde väl detta förhållande kunna medelst lämpliga föreskrifter afhjelpas och, hvad angår svårigheten för den myndighet, som vid inträffad ledighet af ett embete skall upprätta förslag till dess återbesättande, att riktigt bedöma en sökandes skicklighet och förtjenst efter af annat konsistorium utfärdade betyg, synes man hafva skäl att antaga, det någon väsendtlig skiljaktighet beträffande grunderna för betygens meddelande icke mellan de pröfvande myndigheterna förefinnes; och nämnda svårighet torde i framtiden, åtminstone hvad lärdomsbetygen beträffar, minskas, derest, på sätt Utskottet i ett föregående

Utlåtande föreslagit, pröfningen och vitsordandet af prestkandidatens kunskaper ensamt egde rum vid Universitetet och icke inför vederbörande stiftsstyrelse.

I betraktande af nu anförda omständighet, finner Utskottet det icke kunna annat än tillstyrkas, att lagstiftningen måtte tillerkänna en hvar, som inträder på den presterliga embetsbanan, rättighet att söka sin anställning inom hvilket stift i Riket som helst och således att ordineras der han sig anmäler och tillfälle till hans användande förefinnes, enligt derom gällande föreskrifter, men med tjenstgöringsskyldighet derstädes till dess han i annat stift vinner befordran; äfvensom Utskottet anser det särdeles önskvärdt, det rättigheten att söka ordinarie beställning måtte, likasom på öfriga embetsmannabanan, vara oberoende deraf, hvilket stift man tillhör. Men Utskottet har dock för sig icke kunnat förringa betydelsen deraf, att sistnämnda fråga står i ett nära beroende af de presterliga befordringslagarne i allmänhet, så att densammas lösning icke torde kunna ske med mindre dessa lagar till ett omfång, som Utskottet icke är i tillfälle att bedöma, underginge förändring eller ersattes af andra; och det är till följd af den betänklighet, som sålunda möter, Utskottet funnit sig icke böra tillstyrka Riksdagen att i ärendet fatta annat beslut, än

att i underd. skrifvelse till Kongl. Maj:t med uttalande af den åsigt, att det för prestkandidater, som fullgjort de för ordination föreskrifna prof, bör vara öppet lemnadt att söka anställning och varda ordinerade i hvilket stift inom Riket de helst åstunda och tillfälle till deras användande gifves, dock med enahanda skyldighet att i samma stift tjenstgöra, som hittills ålegat obefordrad prestman; samt att önskvärdt vore, det rättigheten att söka prestsysslor öfver hela Riket kunde hvarje prest medgifvas utan hänsyn till hvilket stift han tillhörde; anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga detta ärende i nådigt öfvervägande och för Riksdagen framlägga förslag till de lagförändringar, som för upphäfvande af den s. k. jus indigenatus kunna af Riksdagens medverkan bero.

Stockholm den 9 Maj 1867.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservation:

af Herr *Beckman*: Då jag icke är öfvertygad om nyttan af det föreslagna upphäfvandet af nu gällande inskränkning till visst stift i fråga om ansökning till presterliga lägenheter, så har jag icke i denna del kunnat biträda Utskottets beslut.